

kind & samenleving

Frigoboxboom & co

In één boom past soms een half speelplein

Door Kind & Samenleving vzw / www.k-s.be

Meestal willen we bomen die mooi rechtop groeien en liefst niet omvallen. En toch zijn net de buitenbeentjes en de scheve exemplaren vaak fantastische plekken voor kinderen. Op zoek naar de frigoboxboom, de selfserviceboom, de verdwijnboom - kortom, de echte speelboom.

- Knip en plak je eigen bomenkwartet.**
- Ontdek massa's tips om meer uit die speelboom te halen.**

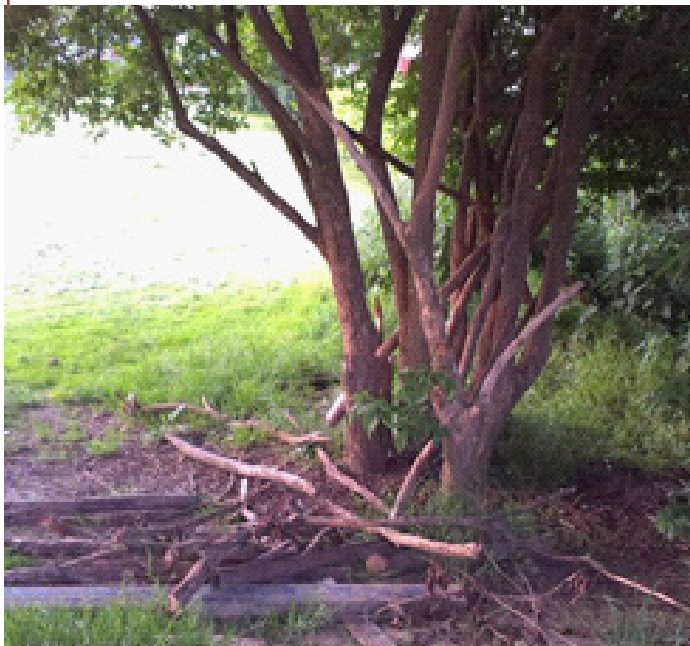

BOUWTERREIN 1

GAMMABOOM

CORYLUS BRICOLARIA 'HAMERTJE, BEITELTJE, ZAAGSKE'

- Schommelboom
- Torenboom
- Koterijboom

Geheime plek in de buurt van kleine bosjes en wandelwegen. Door de boom aan te vullen met takken en ander materiaal uit de buurt, maken kinderen hier een echte doe-het-zelf-zone.

KLIMPARADIJS 1

KNUFFELBOOM

ALNUS CLASSICA 'TEDDYBEER'

- Generatieboom
- Duplexboom
- Puzzelboom

Zo'n oude meerstammige boom doet het altijd goed in parken of speelruimten. Als je erin klimt, heb je een fantastische uitkijkpost. Ook perfect als knuffelboom!

BOUWTERREIN 2

SCHOMMELBOOM

ARBOR VOLANS 'MARIE LOUISE'

- Gammaboom
- Torenboom
- Koterijboom

Grote, solitaire boom met sterke takken waarin kinderen, eventueel met hulp van grote mensen, een schommel hangen. Wordt dit een spannend alternatief voor een klassiek speeltuig?

KUNST & Vliegwerk

1

FACEBOOKBOOM

FAGUS GRAFFITICA 'MARK ZUCKERBERG'

- Kleurboom
- Wrattenboom
- Hinderlaagboom

De stevige schors biedt ruimte voor vrije expressie en reacties van anderen: de voorloper van Facebook! Vaak wordt zo'n boom jarenlang of zelfs door verschillende generaties gebruikt.

PICKNICKZONE

1

SELFERVICEBOOM

MALUS EPICURA 'LUNCH GARDEN'

- Frigoboxboom
- Reuzenboom
- Chillboom

Fruitboom ergens langs de weg, ideaal voor wie graag de dag plukt. De oogst is van niemand en iedereen, een soort wegrestaurant waarvan de overschotten ook als tennisbal of voor paintball kunnen dienen.

PICKNICKZONE

2

FRIGOBOXBOOM

ARBOR VAGABONDENS 'BACKPACKER'

- Selfserviceboom
- Reuzenboom
- Chillboom

De kronkelende, laag hangende takken zijn sterk en breed genoeg om op te zitten en in de holten kun je de rugzakken opbergen. Een plek om te chillen, te picknicken... Troef: je mag er zelfs tijdens (en met?) het eten spelen

LEVEN NA DE DOOD

1

TOVENAARSBOOM

FAGUS MYSTICA 'OZ'

- Botsboom
- Reisboom
- Griezelboom

Als oude bomen echt in de weg staan, kan een 'kettingzaagkunstenaar' ze soms een tweede leven geven. Waar kan je beter toverspreuken uitwisselen, sprookjes vertellen of luisteren naar wat de Tovenaar van Oz te zeggen heeft?

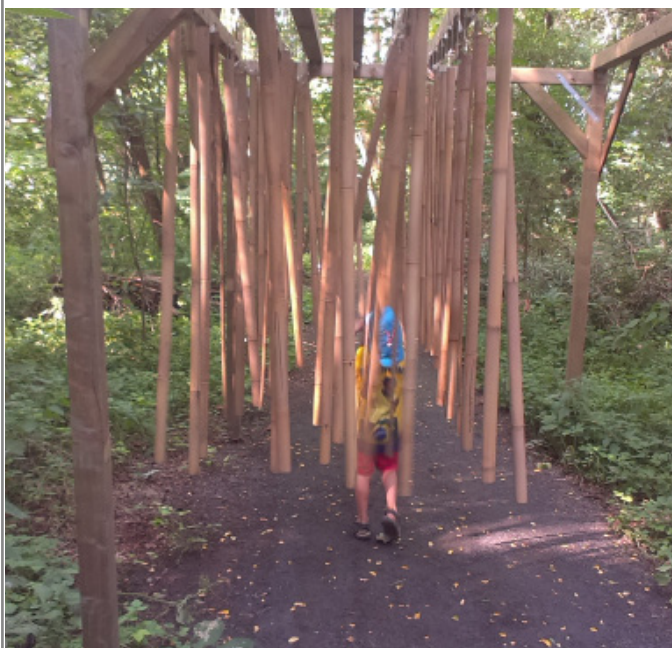
LEVEN NA DE DOOD

2

BOTSBOOM

PLEIOBASTUS MACHINA 'SNOLLEBOLLEKE'

- Tovenarsboom
- Reisboom
- Griezelboom

Deze 'boom' van bamboestokken vind je in de buurt van belevingspaden. Door tegen de stokken aan te botsen en te dansen, ontstaan telkens nieuwe geluiden: bouw hier je eigen muzikale feestje!

KUNST & VLIEGWERK

2

KLEURBOOM

ARBOR ARTISTICA 'GAUGUIN'

- Facebookboom
- Wrattenboom
- Hinderlaagboom

Op deze boom kunnen artiesten zich uitleven, door met verfborstels of handen zoveel mogelijk kleuren aan te brengen. Meerdere exemplaren samen vormen een bonte-bomen-tentoonstelling.

SNODE PLANNEN

1

SENATORBOOM

ALNUS DISCUSSIONENS 'HERMAN DE CROO'

- Halfwegboom
- Verdwinboom
- Gordijnboom

De takken van deze omgevallen boom liggen in een halfrond. Perfect om tegen te leunen, te vergaderen en af te spreken hoe je de tegenpartij gaat veroveren. Ook zeer geschikt als rovershol.

LEVEN NA DE DOOD

3

REISBOOM

SALIX TURISTICA 'VASCO DA GAMA'

- Tvenaarsboom
- Botsboom
- Griezelmboom

De oude, omgevallen stam is tegelijk een boot, (slaap)trein of auto. Sluit je ogen en je reist de wereld rond. Vooraan is nog opbergruimte voorzien voor een hapje, een drankje en de smartphone.

PICKNICKZONE

3

REUZENBOOM

PICEA COLOSSEA 'GVR'

- Selfserviceboom
- Frigoboxboom
- Chillboom

De enorme takken vouwen zich open als Grote Vriendelijke Reuzenbanken. Je kunt er op zitten, hangen, liggen. Dit is ook de ideale boom om je achter te verstoppen.

LEVEN NA DE DOOD

4

GRIEZELBOOM

FAGUS FABULOSA 'WELP'

- Tvenaarsboom
- Botsboom
- Reisboom

Een boom die tientallen generaties heeft overleefd, met vele warrige takken en stevige knoesten. In zijn bast zijn honderden sprookjes verborgen. 's Nachts ook een perfecte griezelboom...

BOUWTERREIN

3

TORENBOOM

SALIX FORFICATA 'NEWTON'

- Gammaboom
- Schommelboom
- Koterijboom

Een oude geknotte (wilgen)boom doet dienst als kamp met uitkijktoren. Boven een vijver wordt dit een fantastische experimenteerplek. Hoe lang voor een steentje van boven in het water valt?

KUNST & VliegWERK

3

WRATTENBOOM

PRUNUS TORTUOSA 'BELLE & HET BEEST'

- Facebookboom
- Kleurboom
- Hinderlaagboom

Een karaktervolle lelijkerd, met een gedraaide stam en lekker veel knobbels. Zijn reliëf maakt hem tot een perfecte klimboom voor beginners. Het gat in het midden is natuurlijk een prima schatkamer.

KUNST & Vliegwerk

4

HINDERLAAGBOOM

ARBOR HORRIBILIS 'ET'

- Facebookboom
- Kleurboom
- Wrattenboom

Hier kan je naar hartenlust turnen, hangen, klauteren. Bovendien prikkelt de gespleten vorm de fantasie. Is het een spin? Een Extra Terrestrial? Ook geweldig als hinderlaag voor volwassenen. Wie te groot is, komt er niet door.

Klimparadijs

2

Generatieboom

MAGNOLIA MULTIFUNCTIONALIS 'CHEESE'

- Knuffelboom
- Duplexboom
- Puzzelboom

Deze magnolia is een herkenningspunt voor meerdere generaties in het dorp. Door de laaghangende takken is hij makkelijk te beklimmen. Zijn bloesems maken hem dan weer geliefd bij huwelijksfotografen.

Picknickzone

4

Chillboom

QUERCUS RELAXENS 'CLUBKOT'

- Selfserviceboom
- Frigoboxboom
- Reuzenboom

Een boom die door zijn opvallende stam perfect is als 'nest'. Hij is een geliefde afspraakplek voor tieners, die tegen de bast kunnen chillen, bijpraten, een sigaretje roken, muziek luisteren...

BOUWTERREIN

4

KOTERIJBOOM

SALIX CONSTRUCTA 'IKEA'

- Gammaboom
- Schommelboom
- Torenboom

Een boom met stevige stam waartegen je naar hartenlust 'koterijen' kan bouwen met materiaal uit de buurt. Zo ontstaat een los bouwwerk rond een stevige prefab-boom.

SNODE PLANNEN

2

HALFWEGBOOM

ACER SEMIPONTALIS 'HOEVERISTNOG'

- Senatorboom
- Verdwijnbom
- Gordijnboom

Bomen over een plas zijn altijd leuk, zeker als ze maar tot halweg reiken. Zo prikkelen ze de fantasie: waar gaan we naartoe? Ideaal voor wie wil vissen, aanmeren met een bootje of voor het onbewoond-eilandgevoel.

KLIMPARADIJS

3

DUPLEXBOOM

BETULA SPECTACULARIA 'YOU JANE'

- Knuffelboom
- Generatieboom
- Puzzelboom

Het spectaculaire broertje van de torenboom lonkt naar de gevorderde kampenbouwers. Een paar bomen samen vormen de basis voor een kamp op twee verdiepingen. Wie boven geraakt, waant zich Tarzan, of Jane.

SNODE PLANNEN

3

VERDWIJNBOOM

ARBOR OCCULTANS 'EVANESCO'

- Senatorboom
- Halfwegboom
- Gordijnboom

Dit breed uitwaaiierend bladerdak is zeer geliefd bij wie even uit het gejoel van een speelplein wil verdwijnen. De takken zijn ook prima om te slingeren, of als uitvalsbasis voor veroveringstochten.

KLIMPARADIJS

4

PUZZELBOOM

QUERCUS LABYRINTHEA 'RUBIKS'

- Knuffelboom
- Generatieboom
- Duplexboom

Een boom met een grillige takkenstructuur, zoals die van een spin of een octopus of... Is makkelijk te beklimmen, en je kunt telkens nieuwe weggetjes uitproberen. Een échte uitdaging nodig? Ontwar de knoop en haal deze puzzelboom uit elkaar!

SNODE PLANNEN

4

GORDIJNBOOM

SALIX TRISTIS 'PIEPKEN DUIK'

- Senatorboom
- Halfwegboom
- Verdwinboom

De treurende takken zijn perfect voor kinderen die op zoek zijn naar rust en schaduw. Ideaal om kampjes te bouwen, verstoppertje te spelen, snode plannen te smeden. Voor tieners is dit een leuke hangplek.

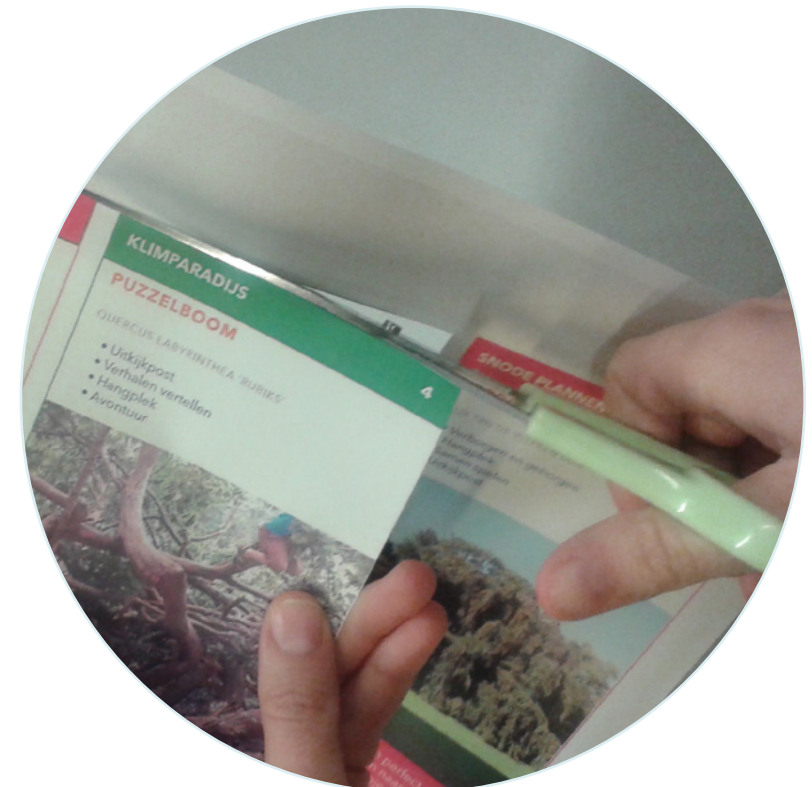

AAN DE SLAG MET DIT KWARTET

We hebben onze verzameling bomen op steekkaarten gezet, waarop je snel hun grootste troeven terugvindt. Omdat we ze geordend hebben per troef, kan je ze uitknippen en ermee kwartetten. Maar je kunt hier ook creatief mee aan de slag tijdens een themadag ('de boom in!' 'booming business'). Of misschien neem je de kinderen mee op bomen-expeditie in de buurt: als iemand dan foto's neemt, kunnen ze de steekkaarten zelf aanvullen met hun favoriete bomen en bijpassende namen.

En dit zijn de basisregels van het spel:

- 1.** Elke kaart maakt deel uit van een kwartet (een set van vier kaarten). Het is de bedoeling om zoveel mogelijk kwartetten te verzamelen.
- 2.** Schud de kaarten en verdeel ze over de spelers.
- 3.** Een willekeurige speler begint. Als je aan de beurt bent, vraag je aan één van de andere spelers een kaart. Opgelet: die moet wel horen bij een kwartet waarvan je zelf al minimaal één kaart hebt. Bijvoorbeeld: heb je al de selfserviceboom uit de reeks 'Picknickzone', dan kun je aan een andere speler de frigoboxboom, de reuzenboom of de chillboom uit die reeksvragen. Als de speler die kaart heeft, dan moet hij ze aan je afgeven en mag je doorgaan met vragen. Heeft de speler de gevraagde kaart niet, dan is je beurt voorbij en is de speler aan wie je het laatst een kaart vroeg aan de beurt.
- 4.** Als je een setje van vier kaarten hebt, roep je 'Kwartet!' en leg je de vier bij elkaar horende kaarten voor je neer op tafel. Het spel is afgelopen als alle kwartetten compleet zijn.

Frigoboxboom & co

Zo haal je meer uit de speelboom.

Klaar voor een dag tussen takken en bladeren? Nog op zoek naar inspiratie? Hieronder geven we je massa's handige tips en verrassende inzichten: zo haal je meer uit die speelbomen op het speelplein, in de stad, in jouw buurt of in het bos.

HOE LELIJKER, HOE LEUKER

Bomen zijn fantastische plekken voor kinderen en jongeren. Ze laten niet alleen toe om te klimmen, maar ook om je te verstoppen, om schatten te bewaren, materiaal aan te slepen en er iets meer van te maken. Je kunt voelen hoe de schors je handen schramt. Je kunt er met vrienden afspreken en chillen. Je kunt er fantastische verhalen verzinnen. En het mooie is: hier komen geen schoonheidswedstrijden aan te pas. De lelijkste bomen zijn net de leukste. Een grillige vorm vergroot het avontuur en een scheef exemplaar spreekt tot de verbeelding. Zelfs dode bomen kunnen uitnodigen tot onvergetelijk speelplezier. In tegenstelling tot klassieke speeltoestellen hebben ze geen voorschriften, geen vastgelegde, uitgedachte 'functie' of 'bedoeling', zoals een wipplank of een glijbaan dat hebben. Daardoor dagen ze kinderen uit om zelf uit te zoeken wat leuk is: hier speel ik even, ginder bouw ik iets, daar breek ik een tak af, beslis ik om even niets te doen, of met modder te gooien... Elke boom is een uitnodiging om op ontdekking te gaan.

ZEG NOOIT ZOMAAR BOOM TEGEN...

• EEN IDEALE VERZAMELPLEK

Bomen geven structuur aan een (speel)terrein of een landschap. Ze zorgen voor 'plekken' op het terrein: ze bakenen een grens af ('tot aan die boom en niet verder') of maken duidelijk tot waar je mag lopen bij tikkertje ('tussen de vier sparren'). Aan dat houvast hebben we nood: aftellen voor verstopperje hoeft je niet midden op het grasveld te doen, maar kan met je gezicht tegen de stam. Net om diezelfde reden zoeken we een boom op om te picknicken of af te spreken. Hij is ook een ideale verzamelplek, een plaats waar je bijna automatisch heen gaat om te spelen, te babbelen, te chillen. Kinderen geven zulke plekken en bomen soms ook namen - "de draaiboom", "de verfbom". Met die naam komen ook verhalen: "Dit is de plek waar we altijd..." - of: "Hier wonen kabouters!" En niets is leuker dan als animator op die verhalen in te spelen!

• DE PERFECTE VERSTOPPLAATS

Bomen zijn vaak zo aantrekkelijk omdat ze beschutting bieden. Je kan er jezelf verstoppen, of erin klimmen en vanuit het gebladerte toch de zoeker bij buske-stamp in het oog houden. Op één speelplein zagen we een heuse verdwijnboom: tijdens de georganiseerde spelletjes verdween een jongen wel tien keer op een voormiddag onder de laag hangende takken. Twee andere jongens toonden ons al klauterend hoe er een plankje tussen twee hoge takken bevestigd was, van waarop je een mooi overzicht over het speelplein had. Zij zagen het speelplein, het speelplein zag hen niet. Een boom kan zo ook een plek zijn om even tot rust te komen, helemaal weg te zijn van de wereld, of je problemen aan toe te vertrouwen.

• EEN GEHEIME SCHATKAMER

De beschutting van de boom, zijn holtes en bladeren, kan je ook gebruiken om er geheime wapens of ander materiaal in te verstoppen of om ietwat malafide zaakjes te regelen. Zoals de drie meisjes van een jaar of negen die op het speelplein een paar flessen verf vonden en in het bos verstopten. Daar maakten ze een kamp, in een kleine

put die werd afgeschermd door laaghangende takken. Ze fabriceerden penselen uit een stokje en een blaadje, en zo konden ze takken beschilderen.

• HET IDEALE SKELET VOOR EEN BOUWWERK

Bomen vormen de perfecte basis om kampen of huisjes te bouwen. Ertussen kan je aan de slag met takken, touwen, dekens, planken, autobanden en alles wat er op de grond ligt. Zo creëren kinderen op het speelplein letterlijk een plek voor en van zichzelf (en niet voor 'de anderen'). Een plek die zorg verdient: kussens worden aangesleept, een vaas met bloemen gezocht, een plank tussen twee takken maakt het zitten makkelijker, een touw aan een stevige tak kan een schommel worden. Los materiaal in de buurt maakt een boom pas écht tot een speelboom.

• EEN STUKJE NATUUR

"Het is hier leuk omdat je meer in de natuur bent," zeggen een paar meisjes op een speelplein. "Hier is een bos en thuis heb ik maar een kleine tuin, zonder bomen." Niet elk speelplein hééft natuurlijk een bos. Maar wellicht zijn er boeiende bomen in de directe omgeving. Kunnen die in het spel een functie krijgen? Ligt er een bos op een bereikbare plek? Is er misschien een terrein vlakbij waar je met de kinderen een bomen-klim-cursus kunt geven?

Bomen, dat zijn meteen ook insecten, blaadjes en vruchten. Allemaal dingen waarover je kinderen snel onder elkaar zal horen babbelen: die rups in de boom, met zijn camouflagekleur, legt die eitjes? Worden rupsen allemaal vlinders? Heeft een boom een hart? En kan je dat horen kloppen? Bovendien vormen de zaden, de schors en vruchten dankbaar materiaal om te knutselen.

• EEN RISICO

Op speelpleinen waar intensief in de bomen geklommen wordt, zie je al wel eens afgebroken takken. En vallende kinderen. Het houdt met andere woorden risico's in. Bomen zijn geen standaardklimrekken: de hoogtes tussen de takken zijn altijd anders, elke tak is dikker of dunner, schever of rechter dan de andere. Maar risico's nemen wil ook zeggen: ermee leren omgaan. Leren dat vallen pijn doet. Dat het lastiger is om de boom weer uit te geraken dan erin te klimmen. Dat je beter niet op een tak gaat staan die zich ver van de stam bevindt. Klimmen vraagt inzicht, durf en tegelijk de nodige voorzichtigheid.

Het zou ook kunnen dat ouders bezwaar maken tegen risico's, of dat je moet uitleggen dat een van de kinderen zich pijn gedaan heeft tijdens het klimmen. Dan is het belangrijk dat je het gesprek aangaat. Maak duidelijk dat jullie waakzaam blijven, maar ook dat er een evenwicht moet zijn tussen voorzichtigheid en spannend spelplezier. Duidelijke afspraken helpen je een heel eind op weg. Overleg daarover met alle animatoren, en maak de regels ook consequent duidelijk aan kinderen. Tips over hoe je ook op speelplein kunt omgaan met die risico's vind je ook op www.kattenkwaad.be

KLIMMEN KUN JE LEREN

In bomen klimmen kan je leren, en waarom dat niet eens als startpunt voor een activiteit nemen? Zoek een boom met lage, brede takken. Klim zelf in de boom - doe het zelf eens voor, maak afspraken, en zeg kinderen dan dat ze de boom in kunnen. Bekijk ook eens hoe zij van elkaar leren: ervaren klimmers tonen de 'weg' doorheen een boom, ze geven de beginners raad, ze waarschuwen voor gevaarlijke plekken, en bieden een extra steuntje waar nodig. Zorg dat kinderen kunnen oefenen: takken moeten al laag bij de grond beginnen. Bij spel met een zeker risico is het ook beter om de competitiegeest niet aan te wakkeren. Leg de nadruk op samenwerking, de risico's eerst inschatten, durven zonder roekeloos te zijn.

LEER KINDEREN...

- Dat ze zich altijd op drie punten (twee voeten en een hand, twee handen en een voet) moeten vasthouden.
- Dat ze dode takken moeten vermijden (geen bladeren, soms geen schors, schimmels) en best eerst even testen of de tak hen zal houden.
- Dat ze dicht tegen de stam moeten blijven, met het gezicht naar de stam toe.
- Dat hoog klimmen niet hoeft en dat het geen wedstrijd is.
- Dat je beter niet klimt als de boom nat is of vol mos zit.

EN DAN NU: DE BOOM IN!

Eén van de leukste dingen is dat bomen alle soorten kinderen aantrekken: jongens en meisjes, dromers, babbelaars, verhalenvertellers en klimmers, kleuters die de beestjes bekijken, kinderen die er kampen in bouwen, tieners die er chillen... Dat komt net doordat een boom zoveel tegelijk in zich draagt. Daarom willen we jullie als animatoren uitnodigen om ook zelf de bomen op je speelplein of in de buurt te verkennen.

Klim er zelf eens in. Ga na welke mogelijkheden de bomen in de onmiddellijke nabijheid bieden, en welke kansen kinderen op jouw speelplein krijgen. Mogen ze erin klimmen of aan de takken hangen? Gaan alle animatoren daar op dezelfde manier mee om? Weeg eens de pro's en de contra's af: wat voor speelkansen geven bespeelbare bomen aan kinderen en wat zijn redenen om hen van de bomen weg te houden?

Ga actief op zoek naar boeiende bomen in de omgeving van het speelplein en bedenk er een spel rond. Zie je jezelf al als druïde de boom in kruipen op zoek naar ingrediënten voor toverdrank? In welke bomen leven zeker kabouters of trollen? Zijn er ideale vertelbomen? Kan je ook in hartje zomer een échte kerstboom versieren? Wie kan de aan de boom vastgebonden gijzelaar bevrijden? Zijn er nog meer soorten bomen op of in de buurt van jullie terrein te vinden? En wie bedenkt er dan de gekste naam?

NOG INSPIRATIE VIND JE ONDER MEER IN:

Paul Janssen, Kees Both en Josine van den Boomgaard, De Boom in. Klimbomen in de stad. http://www.springzaad.be/litdocs/de_boom_in.pdf

Natuurfeest. Gezinsactiviteit rond spelen in de natuur.
<http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/nmerond/natuurbeleving/voor-verenigingen/natuurbeleving-voor-verenigingen/#natuurfeest>

GESCHIKTE KLIMBOMEN

Lijst van inheemse struiken en bomen die geschikt zijn als klimboom:

- Spaanse aak (*Acer campestre*) kan goed tegen intensief klimmen en schaduw, zeer taai hout. Tip: de vruchten kunnen als 'neusklemmetje' gebruikt worden.
- Hazelaar (*Corylus avellana*), vooral oudere exemplaren. Ook voor schommelen en wippen.
- Haagbeuk (*Carpinus betulus*) kan in doorgeschoten haag een indrukwekkende klimboom worden. Is een prima, stevige klimboom. Tip: De propellervruchten zijn ook geschikt om pijl en boog van te maken.
- Weichselboom (*Prunus mahaleb*) kan onder druk van klimmende kinderen opgroeien tot een beeldbepalende boom in de stad.
- Vogelkers (*Prunus padus*): zie Weichselboom.
- Wilg (*Salix*) is makkelijk te knotten en heeft een groot regeneratievermogen. Verschillende geschikte soorten, zowel struik- als boomvormers.
- Gewone vlier (*Sambucus nigra*): zie hazelaar.
- Zomereik (*Quercus robur*) heeft veel prachtige kromme takken. Groot regeneratievermogen. Kan uitgroeien tot oertype klimboom.
- Iep (*Ulmus*): vanwege de taaiheid van het hout. Ook geschikt als hakhout.
- Es (*Fraxinus excelsior*): zie iep.
- Mispel (*Mespilus germanica*) vormt van nature een mooie vruchtboomvorm.
- Grove den (*Pinus sylvestris*) is als vrijstaande boom een prototype van een klimboom.

Bron: "Klimbomen in de stad: Gezonde ruimtevreter". In: Tuin & Landschap, 18 (2008), p. 17-18

http://degroenestad.nl/Media/download/3330/Klimboom_T%26L.pdf